

RIIGIKOGU

IV koosseis.

IX istungjärk.

225. koosolek. 26. veebruaril 1932.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
3. Teatamine muudatustest komisjonide koosseisus rühmade ühinemise tagajärjel.
4. Tervitused.
5. Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.
6. Komisjonide täiendavad valimised.
7. Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seadus — J. Soots'i ja H. Kukke ettepanek.
8. Põllutöölaliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse maksvusetuks tunnistamise seadus — K. Tamme ja J. Saare ettepanek.
9. Pagaritööstuses öötöö keelu seaduse muutmise ja täiendamise seadus — J. Vilms'i ettepanek.
10. Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
11. Valla- ja maakonna-omavalitsuste sisetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse § 9 muutmise seadus — I lugemisel.
12. Kohtute seaduse § 365 muutmise seadus — I lugemisel.
13. Kindlustuslepingute osas Balti Eraseaduse täiendamise seadus — I lugemisel.
14. Pedja jaama laiendamiseks maade sundvõõrandamise seadus — I lugemisel.
15. Maanteede seaduse § 40 täiendamise seadus — I lugemisel.
16. Välismaalastele teenistusloa andmise seadus — I lugemisel.
17. Tollipõhitariifide seadus — III lugemisel.
18. Tollipõhitariifide seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
19. Tollipõhitariifide seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
20. Tollipõhitariifide seaduse muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.
21. G. Lorenz'i küsimine Vabariigi Valitsusele Kalapüügi seaduse ja Balti Eraseaduse rikkumise kohta a/s. „Kiviõli“ poolt.

22. F. Hist'i küsimine Vabariigi Valitsusele üleriikliku töötute kongressi juhatuse liikmete August Tamme, Eduard Vassili, August Kaardimetsa, Leopold Miti ja Meieri areteerimise asjas.
23. A. Schulbach'i küsimine Vabariigi Valitsusele laevauhenduse asjus Hiiu saarega.
24. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul arupärimisele juurdelõigete andmise asjas Lalsis, Vaiblas, Leiel, Odistes ja Kaaveres Viljandi maal.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.17 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

1. Päevakorra täiendamine.

Juhataja: Juhatuselt on ettepanek, täiendada päevakorda 1. punktiga — Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.

Rkl. Juhkamilt on ettepanek, täiendada päevakorda komisjonide täiendavate valimistega. See oleks 2. päevakorra-punkt.

Sama ettepaneku teeb rkl. Mihkelson.

J. Soots: Ma ei vaidle mitte selle vastu, et päevakorda võetakse komisjonide täiendavaid valimisi, vaid ma soovitaksin seda võtta peale päevakorras ettenähtud esimest punkti, see on Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse järele, ja nimelt sellepärast, et Põhiseaduse muutmise seaduse juures on mul kavatsus teha ettepanek, moodustada tähendatud seaduse läbivaatamiseks erikomisjon, võttes jagajaks 10. Seega oleks võimalik kohe ka sellesse komisjoni liikmed ära valida. Nii et minu poolt on täienduse-ettepanek, võtta komisjonide täiendavad valimised peale Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seadust.

Juhataja: Juhin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et erikomisjoni valimise ettepanekut võib teha praeguse päe-

vakorra 1. punkti juures — Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seadus: tehakse ettepanek, valida erikomisjon, määratakse kindlaks selle jagaja, otsustatakse anda tähendatud seaduseelnõu läbivaatamiseks sellesse komisjoni, ühtlasi võetakse ette ka selle komisjoni valimine. Komisjonide täiendavate valimiste juures oleks seda vaevalt võimalik teha.

Juhatus eettepanek võetakse vastu.

M. Juhkami ja M. Mihkelson'i ettepanek võetakse vastu.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. Eesti Vabariigi 1938/39. aasta kulude ja tulude eelarve arvel lepingute sõlmimise seaduse rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu;

2. Suvitus- ja ravituskohtade seaduse muutmise seaduse üldkomisjoni.

3. Teatamine muudatustest komisjonide koosseisus rühmade ühinemise tagajärjel.

Sekretär: Rühmade ühinemise tagajärjel on komisjonide koosseisus järgmised muudatused:

rahaasjanduse komisjonist lahkus rkl. O. Kask, arvates 30. jaanuarist s. a.;

üldkomisjonist lahkusid rkl. J. Järve, arvates 30. jaanuarist s. a., ja rkl. M. Pung, arvates 6. veebruarist s. a.;

riigikaitse komisjonist lahkus rkl. M. Juhkam, arvates 30. jaanuarist s. a.;

väliskomisjonist lahkus rkl. J. Masing, arvates 6. veebruarist s. a.;

sotsiaalkomisjonist lahkus rkl. J. Lill, arvates 6. veebruarist s. a.;

koosseisu ja kodukorra komisjonist lahkus rkl. M. Vesterblom, arvates 6. veebruarist s. a.;

riigi majapidamise aruande komisjonist lahkusid rkl. J. Saar, arvates 27. jaanuarist s. a., ja rkl. C. Schilling, arvates 6. veebruarist s. a.

4. Tervitused.

Juhataja: Teatan Riigikogule, et vabariigi aastapäeva puhul on saabunud Riigikogu Esimehe nimele õnnitlustelegrammid Läti Saeima Esimehelt ja Soome Eduskunna Esimehelt.

Läti Saeima Presidendi dr. Pauls Kalnins'i telegramm Riigikogu Esimehele:

„Tema Ekstsellents Riigikogu Esimees. Tallinn. Mul on au anda üle Teile Saeima ja minu enda nimel Eesti iseseisvuse 14-da aastapäeva puhul südamlikud õnnitlused ja otsekohesed soovid Eesti riigile ja Riigikogule ning Teie isiklikuks õnneks. Ma olen veendunud selles, et kahe liitlase otsekohene koostöö, eriti praeguse majanduskriisi kestusel, annab õnnelikke tulemusi meie riikide õitsenguks. Dr. Pauls Kalnins, Saeima President.“ (Käteplaksutamine.)

Sellele telegrammile vastas Riigikogu Esimees järgmiselt: „Tema Ekstsellents Saeima President. Riia. Minu enda ja Riigikogu nimel lubage Teid otsekoheselt tänada õnnitluste ja soovide eest, mida Teie olete arvanud heaks mulle adresseerida Eesti iseseisvuse 14-da aastapäeva puhul. Ma ühinen täiesti Teie veendumusega, olles kindel, et otsekohene majanduslik koostöö on meie riikide õitsva tuleviku parimaks kindlustuseks ja kindlaimaks abinõuks praeguse majanduskriisi võitmiseks. Einbund, Riigikogu Esimees.“

Soome Eduskunna Esimehe Kallio telegramm Riigikogu Esimehele: „Riigikogu Esimees Einbund. Tallinn. Eesti iseseisvuse päeva puhul on mul au õnnitleda iseseisvat Eestit, tema Riigikogu ja Teid, härra Esimees, südamliste tervitustega. Eduskunna Esimees Kallio.“ (Käteplaksutamine.)

Sellele telegrammile vastas Riigikogu Esimees järgmiselt: „Eduskunnan puhemies Kallio. Helsinki. Riigikogu ja enese nimel tänan Teid, härra puhemies, südamlikult vabariigi aastapäeva puhul saadetud lahke õnnesoovi eest. Riigikogu Esimees Einbund.“

5. Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.

Riigivanem J. Teemant: Arvestades praegust majanduslikku seisukorda, võtab Vabariigi Valitsus oma tegevuse aluseks püüde, et kõik meie rahva jõud ja riigi majanduslik võime oleks rakendatud erakorralise aja raskuste võitmiseks nõnda, et raskuste kandmisest osa võtaksid kõik rahvakihid nende jõu kohaselt.

Riigi- ja rahvamajanduse huvides saab Vabariigi Valitsus hoidma krooni väärtust kõigi abinõudega.

Tähtsamaks ülesandeks peab Vabariigi Valitsus nii riigi- kui eramajanduse tasakaalustamist ning tervendamist. Riigi tulud ja kulud tulevad tasakaalus hoida. Kaupade sisseveo korraldamise seadusega on

loodud eeldusi kaubabilansi tasakaalustamiseks ja kodumaal töövõimaluste loomiseks ning sellel alal tahab valitsus jätkata eelmise valitsuse tegevust, takistades eriti luksus- ja kodumaal valmistatavate kaupade sissevedu.

Tugedes sõbralikkudele vahekordadele kõigi riikidega, tuleb meil alal hoida nendega seniseid sidemeid majandusliku läbikäimise alal, vastastikkuse põhimõtte alusel, et kindlustada meie põllumajanduse ja tööstuse saadustele vajalikke välisturge.

Eriti tahame süvendada oma saaduste vahetuse võimalusi ligemate naabrimaadega, lähtekohaks võttes Balti riikide majandusliku koostöö elustamise mõtet.

Vabariigi Valitsus tahab otsida abinõusid sisekaubanduse tervendamiseks, eriti vahetalituse kulude vähendamiseks ja kaubahindade reguleerimiseks elumaksumuse alandamise suunas. Need riiklikud kohustused, mida tuleb majanduslikkudest raskustest ülesaamiseks kodanikkudel tarvidustmööda kanda, peavad langema eestkätt nendele, kes praeguste majandusliste olude tõttu vähem on kannatanud.

Põllumajandus on majanduskriisi tõttu sattunud raskesse olukorda, sellepärast tahab Vabariigi Valitsus põllupidajatele võimalust mööda avalikkude maksude vähendamist läbi viia. Vabariigi Valitsus tahab jätkata põllupidajate lühiajaliste laenude pikaajalisteks muutmist ja lõpule viia piimaühingute kõrgeprotsendiliste laenude korraldamist odavaprotsendilisteks, eeldusel, et ühingud oma kulusid vähendavad. Vabariigi Valitsus otsib abinõusid põllumajandussaaduste hindade kindlustamiseks vastavalt tootmiskuludele ja peab silmas või väljaveo soodustamise tarvidust. Välisturgudel parema hinna saamiseks tahab Vabariigi Valitsus kooskõlastada eksporditööride tegevust. Eriti tahab Vabariigi Valitsus abinõusid otsida väljaveetava või ja liha hindade tõstmiseks. Valitsus võtab tarvitusele võimalikke abinõusid talude võlgade pikendamiseks, et ära hoida nende talude sunnimüüke, kus majanduslikud raskused on tekkinud põllumajanduses valitseva üldise raske olukorra tõttu. Selles mõttes tuleb kiires korras vastu võtta ja ellu viia ka talude moratooriumi seadus.

Vabariigi Valitsus tahab kodanikkude varustamist metsamaterjalidega hõlbustada ja metsamüüki ja metsahinde reguleerida ning kooskõlastada vastavalt muutunud olukorrale ka üldmajanduselu tingimustele.

Maal elamise ja töövõimaluste loomiseks, eriti maalt rahva linna valgumise ära-

hoidmiseks ja rahva maale juhtimiseks tahab Vabariigi Valitsus erilist rõhku panna kavakindla asundustegevuse arendamisele ja väikemaapidamise muutmisele elujõuliseks ja tootevõimsaks, jätkates väikemaapidajate maaga varustamise kava teostamist ja lõpuleviimist kahe aasta jooksul. Vabariigi Valitsus tahab eeltöid teha selleks, et võimalik oleks rendilolevaid linnamõisaid tarbekorral asundamiseks ära kasutada uute maapidamiste asutamiseks ja väikemaapidajatele vajalikkude juurelõigete andmiseks.

Raudteede veo- ja sõidutariife tahab Vabariigi Valitsus võimalust mööda alandada, kuid selle juures siiski silmas pidada, et raudteed ennast majanduslikult ära ta- suksid.

Vabariigi Valitsus tahab tõsiselt hoolit- seda, et meie eksporditööstus oma tegevust saaks jätkata; samuti tahab ta kaasa aidata meie kesk- ja väiketööstuse olemasolu kindlustamisele.

Kindlasti püüdes Rahvaste Liidu põhi- kirja alusel oma rahvusvaheliste kohustuste suhtes, tahame lõpule viia läbirääkimised non agressiooni pakti sõlmimise asjus N. Venega. Desarmeerimise konverentsi töödest oma esindajate kaudu täie innuga osa võttes, püüame oma jõu ja võimaluste kohaselt kaasa aidata üldise rahu idee teostamisele, nähes selles meie riigi ja rahva tuleviku paremat kindlustust.

Riigikaitse alal tahab Vabariigi Valitsus jätkata kaitseväge ajakohase väljaõppe korraldamist ja tarvilikkude riigikaitse tagavarade ning tehniliste abinõude valmistamist ja muretsemist riigi majandusliku kan- dejõu kohaselt.

Vabariigi Valitsus hoolitseb riigi sisemi- se rahu ja julgeoleku eest ja astub vastu igasugustele püüetele, mis tahavad või võivad riigi julgeolekut või seaduslikku korda kõigutada, tulgu need püüded ükskõik kust poolt.

Vabariigi Valitsus jätkab seaduste kodi- fitseerimise ja eestistamise töid, püüdes eestkätt ette valmistada uue kriminaalseadustiku kiiremat maksmapanekut selleko- haste seaduste kiirema ettevalmistamise kaudu. Eriliselt tahab Vabariigi Valitsus ette valmistada tarvilikud materjalid meie omavalitsuste reformi otsustamiseks.

Hariduse alal tahab Vabariigi Valitsus luua korda, mis kindlustaks koolides era- pooletu riikliku kasvatustöö.

Sotsiaal alal püüab Vabariigi Valitsus leida uusi töövõimalusi linnas ja maal ning jätkata võitlust tööpuuduse vastu, ja töö

muretsemisega toetada raskustesse sattunud kodanikke. Samuti peab valitsus vajalikuks käesoleval ajal pöörduda erilist tähelepanu hoolekandele väetite ja töövõime tute eest. Vabariigi Valitsus tahab jätkata kutsekodade seaduseelnõude väljatöötamist.

Vabariigi Valitsus tahab selle eest hoolitseda, et maanteede seisukord nõutaval kõrgusel püsiks.

Vabariigi Valitsus tahab selgitada võimalust, kas saab ümber korraldada raudtee tegevust ärilisel põhimõttel eripõhikirja alusel.

Vabariigi Valitsus tahab tegutseda kooskõlas meie demokraatliku rahvaesituse, Riigikogu, tahtega ja on veendunud, et ainult sellel teel saab riik neist raskustest üle, mis meid on praegusel ajal tabanud. Kooskõla valitsuse ja meie demokraatliku rahvaesituse, Riigikogu, töös on pandiks meie olukorra parandamiseks ja Eesti eduks.

L. Johanson: Austatud Riigikogu liikmed! Ma teen ettepaneku,

Vabariigi Valitsuse deklaratsiooni üle pidada läbirääkimised järgmisel Riigikogu koosolekul.

Ettepanek võetakse vastu.

6. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu A. Liivaku asemele B. Eilman; rahaasjanduse komisjoni J. Masing'i asemele M. Pung, A. Kärneri asemele M. Mihkelson ja V. Tammai asemele H. Martinson;

väliskomisjoni J. Teemandi asemele A. Jürman.

7. Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seadus — J. Soots'i ja H. Kukke ettepanek.

J. Soots: Ma teen ettepaneku,

1) Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse läbivaatamiseks moodustada erikomisjon, võttes jagajaks 10 ja

2) sellesse komisjoni anda käesolev seaduseelnõu.

Ühtlasi komisjoni valimised toimetada praegu.

Võetakse vastu J. Soots'i ettepanek, moodustada erikomisjon.

O. Gustavson: Teen ettepaneku, valimiste teostamine lükata edasi järgmiseks koosolekuks,

et anda rühmadele võimalust kandidaate üles seada. Meie rühm ei teadnud, et täna valimised tulevad, ja sellepärast ei saanud meie ülesseatavaid kandidaate kindlaks määrata.

J. Soots: Tuletan meelde, et sellest on rohkem kui nädal tagasi, nimelt täna on reede ja eilasest neljapäevast nädal tagasi leppisid rühmade esitajad selles kokku, et seadus antakse erikomisjoni, mille jagajaks võetakse 10. Ka sotsialistide esitaja oli selles komisjonis. Kui kokkulepe on olemas, siis ei ole edasilükkamine põhjendatud. (V a h e l h ü ü e.) Seal olid kaalulisel mitmesugused jagajad, kuid jagajaks võeti 10, just sellepärast, et sotsialistlik rühm saaks 3 kohta. (V a h e l h ü ü e.)

O. Gustavson: Lisaks öeldule juhin tähelepanu tõsiasjale, et täna on päevakorras ainult käesolevale seadusele käigu määramine. Meil on pretsedent olemas: kui tahetakse uus komisjon luua, siis tuleb see päevakorda võtta. Täna aga seda päevakorras ei ole. Kui härra Soots meie rühmale etteheiteid teeb, siis ei lähe need märki. Parem oleks olnud oma ettepanekut vormuleerida nii, et päevakorra teiseks punktiks on komisjoni valimine. Täna kättesaadatud päevakorras seda aga ei ole, seepärast tuleks komisjoni valimine edasi lükata.

Juhataja: Juhin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et on võimalik võtta ette erikomisjoni valimine seaduseelnõule käigu määramisel. Meil on seda tehtud. Kas Riigikogu seda soovib, on iseasi.

Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Gustavson'i ettepanek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Valimisele tuleb Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse komisjon.

Kandidaatideks on esitatud Riigikogu liikmed:

põllumeeste kogude ja põllumeeste, asunikude ning väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma poolt Soots, Uluots, Leps, Laur;

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt Rei, Klesment, Ast;

rahvusliku keskerakonna Riigikogu rühma poolt Kalbus, Pung, Kukke;

Saksa-Rootsi Riigikogu rühma ja Vene rahvusliku liidu nimekirjade järele valitud Riigikogu liikmete poolt Hasselblatt.

(H ä ä l e t a t a k s e k o r r a g a.) Tähendatud kandidaadid on erikomisjoni valitud.

Hääletamisele tuleb rkl. Soots'i ettepanek, anda Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduseelnõu läbivaatamiseks moodustatud erikomisjoni. (Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud.

8. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse maksvusetuks tunnistamise seadus — K. Tamme ja J. Saare ettepanek.

L. Johanson: Ma teen ettepaneku, põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse maksvusetuks tunnistamise seadus anda sotsiaali väliskomisjoni.

Sotsiaalkomisjoni tuleks anda sellepärast, et tuleb kaaluda, kas seaduse ära kaotamine sotsiaalsel kaalutlustel võimalik on. Väliskomisjoni sellepärast, et alles nüüd, mõni minut tagasi, Riigivanem oma deklaratsioonis ütles, et praegune valitsus tahab kinni pidada rahvusvahelistest kokkulepetest ja Rahvasteliidu põhikirjast. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse aluseks on rahvusvaheline kokkulepe, kaks konventsiooni, ja nende ülesütlemiseks on ette nähtud kaheaastane tähtaeg. Sellest ei ole peetud kinni ja peale selle ei ole 10-aastane tähtaeg möödas. Sellepärast peaks väliskomisjon küsimust kaaluma, missuguseid rahvusvahelisi sekeldusi seaduse kaotamine võiks tuua. Seega tuleks seadus anda läbivaatamiseks kahte komisjoni.

K. Tamme: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina peaksin rkl. Johanson'i ettepanekule vastu vaidlema järgmistel põhjustel. Sarnaseid seadusi on meil enamgi arutatud Riigikogus. Nimelt 12. detsembril 1924 oli samasisuline seadus Riigikogus arutamisel, kui käesolev seadus, ja valitsus ei leidnud mingisuguseid takistusi selle seaduse arutamiseks siin. Sarnased konventsioonid, mille peale sihtis rkl. Johanson, on jõusse astunud 1923. a. veebruarikuus, kuid põllutööliste seadus ei ole seotud rahvusvaheliste konventsioonidega õnnetujuhtumiste kohta ja alla 14 aastat vanade koolialaste laste kohta, sest ei ole ta vastu võetud konventsioonide ega ratifitseerimiste sunnil.

Kui Riigikogu peaks siiski vastu võtma selle ettepaneku, mis rkl. Johanson tegi, siis seks puhuks teen mina järgmise täiendava ettepaneku,

määrata komisjonidele seaduseelnõu läbivaatamiseks 7-päevane tähtaeg.

L. Johanson: Need põhjendused, mis rkl. Tamm ette tõi, kõnelevad selle poolt, et seadust tuleb põhjalikult komisjonis arutada. Esimene põhjendus oli see, et sarnast seadust on 1924. a. arutatud. See on õige. Arutati ja leiti, et seda seadust ära kaotada ei saa. Samuti see asutus, kellele praegu küsimus otsustamiseks esitatud, on andnud oma autoriteetliku otsuse seaduse ära kaotamise kohta, ja see on eitav. Härra Tamm ütleb, et seaduseelnõu ei ole ärarippuv konventsioonidest. Selle valitsuse esindaja ja teie rühma liige härra Päts tõendas, et see, kes Rahvasteliidu põhikirja lugenud, peab tunnistama, et selle seaduseelnõu ära kaotamine on vastolus kahe konventsiooniga.

Mis puutub seitsmepäevalise tähtjasse, siis tuleks siin seisukohta võtta ka Vabariigi Valitsusel. Teisipäeval on võimalik seisukohta võtta põllumeeste kogude kongressil, aga ega see ei ole Vabariigi Valitsuse seisukoht. Vabariigi Valitsus peab ka seisukohta võtma. Peale selle komisjon peab seda 44-paragrahvilist seaduseelnõu arutama, peab läbi vaatama vastavad konventsioonid, ja peab läbi vaatama ka need põhjendused, mis varem on selle seaduse vastu ette toodud. Seda ometi 7 päevaga teha ei saa. Ja lõpuks, kui seda seadust tahetakse kaotada, mis kiire siis sellega on? Teil on enamus, teil on koalitsioon, tehke seda, aga ärge tehke mitte ülepeakaela, tehke korralikult, näidake, et teie mitte ainult meeoleu järgi ei talita, et teie mitte ainult viipeid ei tee akendest välja kongressile, ja maa häält ei tee, vaid seda teha tahate, siis peate enne seda küsimust kaaluma, missugused tagajärjed selle seaduse ära kaotamisel on. Ja mina arvan, et tähtja küsimus on õieti koalitsiooni auküsimus, sest kui üks koalitsioon, kes tunneb ennast tugevana, tahab seadust ära kaotada, siis ei tarvitse tal teha seda üle öö, vaid ta peab seda asjalikult kaaluma, ja peab näitama, kas sellel ka alust on.

J. Fuk s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Imestama panevad täiesti härra Leopold Johanson'i sõnad, et ärge seda tehke ülepeakaela ega põllumeeste kongressi pärast. Juba möödunud aasta märtsikuus esitasin mina ühes rkl. Saarega seaduseelnõu, mis samasisuline oli. Nüüd on aasta aega Riigikogu edasi läinud, ja kaugemale sotsiaalkomisjonist see seadus ei ole saanud. See on sinna maha maetud, ja see-

pärast on tarvis, kui käesolev seadus läheb sotsiaalkomisjoni, et sellele komisjonile üks tähtaeg määrataks. Komisjon on juba kolm korda seda seadust arutanud, aga ei ole kaugemale saadud, ei ole kaotatud seadus, mille all meie põllumajandus ägab. Vastandina sellele on möödunud aastal Hariduse- ja sotsiaalminister Piiskar'i poolt maksma pandud põllutööliste palgaraamatud, mille järele ületundidetasud tulevad maksta ja seda praegusel raskel ajal. See on kurnav meie põllumehetele. Sellepärast on tähtis, et sotsiaalkomisjonile saaks tähtaeg antud ja saaks ära kaotatud see põllumeest rängalt koormav seadus.

K. Tamm (fakt. märk.): Sellest seletusest, mille andis rkl. Johanson, võis jääda vale mulje sellest, kuidas selle seaduse käik on olnud. 1924. aastal, kui põllumeeste esitajaid oli Riigikogus — noori ja vanu kokku — 27 meest... (Vahel hühü.) 23 pluss 4, siis juba selle seaduse kaotamine leidis väga laialdast poolehoidu, nimelt 35 häält anti poolt ja 35 vastu. Nüüd on muidugi arusaamine selle seaduse puudulikkusest, mis 1921. aastal välja anti, palju laialisematesse ringkondadesse läinud. Ka rahvaerakonna esitajad Asutava Kogu seaduseandlises delegatsioon, härrad Parts ja Lõo, pöörasid sellele tähelepanu, et ei olnud miskit vajadust põllutööliste tööaja ja palgaolude seaduse väljaandmiseks.

L. Johanson (fakt. märk.): Faktilise märkusena pean tähendama, et tänases valitsuse deklaratsioonis on öeldud: „Kindlasti püüdes Rahvasteliidu põhikirja alusel j.n.e.“ ja sellepärast tuleks ka sellega arvestada. Sotsiaalkomisjonis selle küsimuse arutamisel ei olnud selgust, et küsimust lõplikult otsustada, sellepärast vastava eelnõu arutamine, mis lahku ei lähe sellest, on katkestatud. See ei ole igaveseks katkestatud, sotsiaalkomisjon võib seda arutada iga silmapilk, nii et teise seaduse eelnõu esitamine on ülearune ja meeleavaldus. Selle järele tarvidust ei ole, see seadus on maksev 1921. aastast saadik, ja seni ei ole tarvidust olnud tema kaotamiseks.

J. Fuks (fakt. märk.): Faktilise märkusena peaksin öiendama rkl. Johanson'i sõnu, et see seadus ei ole meeleavalduse seadus, vaid hädavajalik, mis päästaks põllumajanduse raskustest, sest hiljuti mõistis Viljandi rahukogu Viljandi riigimõisa

karjamehele 257 tuhat senti välja kolmeaastase ületundide ja puhkepäevade tasu. See ei ole naljaasi. (Vahel hühüded.)

Juhataja (koputab haamriga): Rkl. Tupits nõuab komisjonide lahus hääletamist. Rkl. Johanson'i ettepanek teatavasti on — anda seaduseelnõu sotsiaal- ja väliskomisjoni. Nõutakse nende lahus hääletamist.

Panen hääletamisele ettepaneku, anda seaduseelnõu sotsiaalkomisjoni. (Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud.

Panen hääletamisele ettepaneku, anda seaduseelnõu väliskomisjoni. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud 36 häälega 23 hääle pooltolemisel.

Hääletamisele tuleb rkl. Tamme ettepanek — määrata sotsiaalkomisjonile 7-päevane tähtaeg. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 30 häält, vastu — 25 häält, seega on ettepanek vastu võetud. (Hühüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Ettepanek on 41 häälega 30 hääle vastu ja 1 erapooletuks jäämisel vastu võetud.

9. Pagaritööstuses öötöö keelu seaduse muutmise ja täiendamise seadus — J. Vilms'i ettepanek.

J. Vilms'i ettepanekul antakse seaduseelnõu sotsiaalkomisjoni.

10. Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lubage, et ma käesoleva seaduseelnõu juures ka paari sõnaga peatun ja puudutan järgmist päevakorra-punkti, nimelt eelnõu, mille alusel määratakse isikumaks valdades, kuna need kaks eelnõu tihedalt üksteisega seotises on ja omavalitsuste elus võrdlemisi suure pöörde esile toovad. Need kaks seadust on suur samm põhimõtte poole, et otsemaksud kuuluvad omavalitsustele, ja riik peab välja tulema kaudsete maksudega, peab oma väljaminekuid reguleerima selliselt, kuidas tal kaudsetest maksudest sissetulekuid on. Meie oleme möödunud aja kestel väga palju nurinat kuulnud omavalitsuste tegelastelt ja mujalt, et Riigikogu määrab nende omavalitsuste sissetulekud seadustega kindlaks, aga teisest küljest on väljaminekuid võrdlemisi

palju, mis seadustega peale pannakse, peale selle väljaminekud, mis kohapealne elu tingib; ja nad ei saa oma eelarveid tasakaalus teostada, vastavalt veel arvesse võttes kodanikkude kandejõudu. Muidugi sarnane seisukord loomulik ei olnud, ja meie nägime, et riigil tuli alaliselt omavalitsusi toetada kas laenuandmise või mõnel teisel teel. Sellega, et kinnisvaramaksu riigi osa omavalitsustele antakse, ja järgmise seadusega valdade isikumaksu küsimus lahendatakse, nende kahe seadusega on omavalitsustel võimalus tulevikus oma väljaminekuid nii korraldada, nagu sissetulekuid on, ja sissetulekuid nii reguleerida, kuidas kodanikkude maksujõukus on. Nii et tulevikus otsekoheste maksude määramisel, välja arvatud tulumaks, millest teatav osa riigile läheb, võivad omavalitsused täiesti arvestada seisukorda, kuidas kodanikkude kandejõud on. Tulevikus need maksud jäävad rippuvaks ainult omavalitsuste väljaminekute seisukohast ja omavalitsuse tegelaste elulisest arusaamisest kodaniku jõukusest. Omavalitsuse tegelased, kes väga tihedas seoses ja lähedases kokupuutumises kodanikkudega kohapeal, saavad alati arvestada otsekoheste tulusid kodanikkude kandejõule vastavalt. Nii et sellest seisukohast tuleb tervitada neid kaht seaduseelnõu. Need toovad tingimata omavalitsuste ellu suurt tervendust. Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seaduse I osa käsitleb ainult seda, kuidas omavalitsused peavad kinnisvaramaksu, mida kodanikkudelt võetakse, arvestama, ja millise aja jooksul nad teatava osa või poole maakonnaomavalitsustele edasi peavad andma. II osa määrab ära, et kinnisvaramaks kogu ulatuses läheb omavalitsusele, tähendab pool maakonnaomavalitsusele ja teine pool vallaomavalitsusele. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

M. M i h k e l s o n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! On tervitatav, et sarnases ajajärgus, mil omavalitsustele sagedasti pannakse peale mitmesuguste seadustega sunduslikke kulusid, leitakse võimalik olevat ka omavalitsustele anda võimalust riiklikkudest tagavaradest katta oma väljaminekuid. Sellest vaatevinklist käesolev seaduseelnõu on kindlasti tervitatav. Kuid selle seaduseelnõu arutamisel kerkis juba rahaasjanduse komisjonis üles küsimus.

kuidas seda tegelikult oleks parem läbi viia, kas sel viisil, nagu näeb seda ette Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kujul komisjoni poolt vastuvõetud seadus, või võtta siin tarvitusele mõni teine alus kinnisvaramaksu valdade osa jaotamisel. Jaotamise aluseks on võetud niioelda koha printsiip. Kui mõne valla piires asub mingi kinnisvara, ja selle kinnisvara pealt võetakse kinnisvaramaksu, mis senise korra järgi läks pool sellest maaomavalitsusele, veerand riigile ja teine veerand vallaomavalitsusele. Nüüd aga kavatakse see veerand osa, mida senini saab riik, ka anda vallaomavalitsusele, kusjuures summa läheb just sama valla omavalitsusele, kus kinnisvara asub. Kui arvestada sellega kaasaskäiva isikumaksu reformi, siis selliselt kinnisvaramaksu jaotades tekib võrdlemisi suuri ja isegi ülepääsemata raskusi kehvemates valdades, eriti mereäärsetes valdades, kus maapind on äärmiselt kehv, kinnisvarad hinnatud äärmiselt madalalt. Raskused tekivad peamiselt sellepärast, et kinnisvaramaksu osa, millest riik loobub valdade kasuks, on niivõrt väike, võrreldes nende muudatustega, mis kaasa toob isikumaksu reformi seadus. Senini on just neis kehvades valdades isikumaks kõige suurem, ja isikumaksu reformi läbiviimisel kaotavad need kehvad vallad õige suure osa oma sissetulekust. Mul on näiteks Hiiumaa kohta üksikasjalikke andmeid. Nii on Keina vallas umbes 5.000 elanikku, ja umbes 7.000 krooni asemel, mida vald kaotab isikumaksu reformi tõttu, saab Keina vald kinnisvaramaksu arvel tagasi kõigest 876 krooni, — üle 6.000 krooni jääb sellel vallal otsekohe puudujääki. Millest see on tingitud? See on tingitud peamiselt sellest, et niisuguse keeva valla elanikkond on võrdlemisi suur, ühes sellega on suur üldine viletsus, selle tagajärjel on kulud suured hariduse- ja hoolekandeülesannetele j.n.e. Samas vallas on kooliskäivaid lapsi peaaegu kaks korda rohkem, kui teistes valdades, protsentuaalselt Keina vallas 14,5%, üleriiklikult 7% elanikkudest, ning selletõttu ka koolikulud üle 50% suuremad. Statistilistel andmetel Keina vallas 48,7% kuludest läheb haridusekulude peale, kuna üleriiklik keskmine arv valdades on umbes 30%. See tähendab elanikkonna suure vaesuse ja suure sigivuse tõttu teki- vad vallal raskused. Sama lugu kordub ka hoolekandealal. Hoolekande peale läheb Keina vallas, võrreldes teiste riigiosadega, võrdlemisi suuri väljaminekuid, tuntavalt suuremaid, kui tervel real teistel valdadel.

(Koosolekut asub juhatama esimene abiesimees **M. Martna.**)

Seepärast, et õiglust kätte saada, oleks kõige parem, kui kinnisvaramaksu jaotus saaks viidud samale alusele, nagu tulumakski.

Tulumaks tuleb üle riigi või üle maakondade ühte keskusesse kokku ja see jaotatakse proportsionaalselt elanikkude arvule. On arusaadav, et majanduslikult tugevamad vallad peavad andma abi kehvamatele valdadele, millist printsiipi on püütud läbi viia kõikides seadustes.

1929./1930. a. eelarve järele oli kinnisvaramaksu riigi osa umbes 43 miljonit senti. Nüüd loobub riik kinnisvaramaksust valdade kasuks selle tõttu, et see maks on vähendatud, umbes 36 miljonist sendist. See on võrdlemisi suur summa, mis tooks nii mõnelegi vallale suurt kergendust. Seda kergendust on eriti tarvis valdadele tuua sellepärast, et 1929./30. a. statistiliste andmete põhjal on 375 vallaavalitsuse hulgast tervelt 119 valda meil Eestis sääraseid, kes lõpetasid oma eelarved puudujääkidega. See on kohutavalt suur arv! Loomulikult kinnisvaramaksu riigi osa üleandmine vallaomavalitsustele tooks neile kergendust õiglasemalt, kui jaotamise aluseks võetaks sama printsiip, mis on tulumaksu jaotamisel, ja nimelt kinnisvaramaksu osa läheks jaotamisele vastavalt elanikkude arvule. Seega pääseksid $\frac{9}{10}$ raskustes olevatest valdadest praegusest viletsast seisukorrast, eriti aga Saaremaa vallad, Läänemaal neli Hiiumaa valda, Vormsi, Riguldi ja ka Harjumaa mereäärsed vallad, kelle majanduslik seisukord just eriti raske. Jääks aga seadusse praegune printsiip, mis komisjon esitas, siis tooks see niivõrt suuri raskusi neile valdadele, et need omal jõul nii kergesti üle ei saa.

Peale selle käesolevas seaduses on hoopis lahtiseks jäetud, mis tuleb teha nende summadega, mis on ette maksetud kinnisvaramaksu arvel. Teame, et kinnisvaramaksu seaduse jõusseastumisel maksid paljud isikud oma maksu ära. Hiljem avaldatud seaduse põhjal on õigus äratasutud maksuosa kanda edasi järgnevatel aastatel arvele. Need summad on läinud riigikassasse. Riik loobub nüüd kinnisvaramaksu osast. Selle tagajärjel jääb suur hulk summe säärasesse olukorda, et ei tea, mis nendega teha, kas on need riigitulud, või mitte. See küsimus on jäetud seaduses lahtiseks. Edasi nii selles kui sellega

ühenduses olevas isikumaksu määramise seaduses pole ette nähtud, kuidas aidata valdadel raskustest üle saada. Võib-olla, et vallal on olnud erakorraline väljaminek kas koolimaja ehitamiseks või mõne muu sihi saavutamiseks, kuid riigivalitsuse poolt pole näidatud teed, kuidas vallaomavalitsustele saaks vastu tulla. Peale selle ei oleks normaalne, kui Riigikogu võtaks mingi seaduse vastu, milline esitatud valitsuse poolt, kes lahkunud ametist, ilma et uus valitsus saaks seisukohta võtta. Seda silmas pidades ja toetudes sellele, et käesolevas seaduses ettenähtud jaotamise printsiip ei ole õiglane, vaid tuleks aluseks võtta tulumaksu jaotamise printsiip, teen ettepaneku,

anda seaduseelnõu I ja II lugemise vahel rahaasjanduse komisjoni.

Aruandja **M. Martinson** (lõpusõna): Need küsimused, mis rkl. Mihkelson esile tõi, olid rahaasjanduse komisjonis arutamisel, vähemalt toodi nad ette ja nende üle räägiti. Ei oleks midagi vastu vaielda, kui asi nii ideaalne oleks, nagu rkl. Mihkelson küsimust käsitas. Meie teame, et meie vallad on rahvaarvu poolest väga mitmesugused. Meil on administratiivpiiride poolest õige väikesi valdasid, kus elanikkude arv suur. Teises kohas on jälle suurte administratiivpiiridega vald, aga elanikkude arv väike. Arusaadav, et väikestes piirides asuvat valda on kergem korraldada ja odavam korraldada kui suurt, kus elanikkude arv pealegi väike. Kui kinnisvaramaksu hakatakse jaotama kodanikkude arvu kohaselt, siis see õiglane ei ole. Siis võib varsti juhtuda, et vallad hakkavad võidu jooksuma: väikestes piirides asuv suure rahvaarvuga vald hakkaks omale ehitama palju moodsamaid koolimaju ja vallamaju, mille üle teised kadedust tundma hakkaksid, mida aga proportsionaalne jagamisviis neile ei võimalda. Siin pole teist teed, kui peab tulevikus niikaugele jõudma, et meie valdade administratiivpiirid ümardataks, võimalikult ühesuurusteks tehtaks, see oleks kõige õigem tee. Aga et rahvaarvu järgi neid makse jaotada, see meid kaugemale ei vii, nurinat tekiks väga palju, ja tuleks etteheiteid, et üks vald peab teise kulusid katma, kus loetakse, et teine vald mitte otstarbekohaselt oma kuludega ümber ei käi, kulutab sinna, kuhu teiste valdade kodanikud seda tarvilikuks ei pea. Ja vaadake, see ei ole meie omavalitsuste elus kaugeltki soovitatav ja mõeldav.

Sellelt seisukohalt ei võtnud rahaasjan-

duse komisjon neid seisukohti kaaluvateks, vaid jäi Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu juurde, ja mina ei saa ka härra Mihkelson'i ettepanekuga ühineda.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

M. Mihkelson'i ettepanek lükatakse tagasi 26 häälega 18 hääle pooltolemisel.

11. Valla- ja maakonna-omavalitsuste sisetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse § 9 muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson: Käesoleva seadusega määratakse isikumaksu ülemmäär kindlaks valdades 9 krooni peale, kuna siiani ta ülemmäär olivaba, võidi määrata nii, nagu seda väljaminekud tarvilikuks tegid, ja sealjuures oli võimalus kodanikke liigitada jõukuse järgi liikidesse. Käesoleva seaduse muudatustega jäetakse liigitamine samuti vabaks. Valitsuse poolt esitatud eelnõus oli küll, et liigitamine maksuliikidesse on kohustatav, kuid komisjonis muudeti see seisukoht, ja komisjon asus seisukohale, et vallaomavalitsus on õigustatud, mitte kohustatud, kodanikke jaotama liikidesse nende jõukuse järele.

Teiseks oli valitsuse poolt esitatud eelnõus öeldud, et kõrgema ja madalama maksumäära vahel ei tohi vahe olla suurem kui viiekordne. Komisjon asus seisukohale, et vahe ei tohi olla suurem kui kolmekordne. Sealjuures võttis komisjon vastu variandi § 9 teise lõike kohta, kus on öeldud, et vallavalitsus on kohustatud kodanikke liikidesse liigitama nende jõukuse järele, ja kus vahe kõige kõrgema ja madalama maksumäära vahel ei tohi olla suurem kui viiekordne ja vähem kui kolmekordne. Need kaks varianti on esitatud Riigikogule, ja Riigikogu peab ütleva, kumb variant temale vastuvõetavam on.

Käesoleva seaduse alusel võib kodanikke maksustada 20 eluaastast kuni 60 aastani, kellel valla piirides alaline elukoht. Peeti küll soovitatavaks, et vanemaid kui 60-aastasi kodanikke peaks võima vallaomavalitsus maksustada, kui see kodanik küllalt jõukas inimene on, siiski komisjon lükkas selle ettepaneku tagasi. See seisukoht, mille eelmise seaduse arutamisel rkl. Mihkelson esile tõi, et käesolev seadus toob

paratamatult vallaomavalitsustele puudujääke, see seisukoht võib osaliselt õige olla. Aga kui võtame selle seaduse § 9 teist lõiget nii, nagu see oleks olnud, kui komisjon selle ilma variandita oleks esitanud, siis oleks vallaomavalitsustel olnud küllalt võimalusi oma isikumaksu nii reguleerida, et sellega enam-vähem valla kulud kõik kaetud oleksid olnud, ja üksikud jõukamad kihid sealjuures isikumaksuga rängalt koormatud ei oleks olnud. Näeme, et praegusel ajal paljudes valdades isikumaks jõukamates kihtides tõusis kõrgemas astmes 35 kroonini ja madalamas astmes oli 1 kroon, 2 ja 2½ krooni. Käesoleva seaduse vastuvõtmisega jääks kõrgemaks normiks 9 krooni. Liiksid on vallaomavalitsustel võimalik määrata niipalju, kui tarvilikuks peavad. Nende liikidega saab kätte tulusid niivõrt, et valla kulud kaetud võiksid saada. Neid valdu, kus puudujääk võib tõusta üle 500 krooni käesoleva seaduse maksamahakkamisega, on 43 valda ja neid, kus on alla 500 krooni — 48 valda, see on ¼ kogu valdadest. Need puudujääkidega vallad, kus puudujääk alla 500 krooni, see neile erilisi raskusi ei sünnita, aga teised vallad, kus puudujääk üle 500 krooni, seal võib üksikutel juhtudel raskusi olla. Seepärast tuleks käesoleva seaduse juurde erimärkus võtta, mis annab Kohtu- ja siseministrile õiguse erijuhtudel sarnaste valdade üle otsustades erivõimalusi anda isikumaksu määrade kohta ja seda rohkem võtta, kui seadusenorm ette näeb. Kohtu- ja siseminister vaatab niikuinii valdade eelarved läbi ja see raskusi ei tee. Teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

M. Mihkelson: Rahaasjanduse komisjonis, kus isikumaksu seadust arutati, vaieldi peamiselt selle juures, kas isikumaksu liigitamist teha sunduslikuks või mitte. Valitsuse poolt esitatud eelnõu nägi ette, et vallavolikogu on kohustatud maksu- maksujaid liigitama liikidesse nende jõukuse järgi. Komisjoni enamus, juhuslik enamus asus seisukohal, et sunduslikkuse moment tuleb ära kaotada, asetades seda mõistega „õigustatud“. Hiljem aga III lugemisel, lõpulangemisel, sai see ettepanek, millega taheti kohustuslikuks teha, ja see ettepanek, millega õigustati maksumaksujaid liigitada, ühepalju häáli, ja sellepärast esitati variantina. Sotsialistlik rühm on seisukohal, et isikumaks kui niisugune, kui vanast ajast pärit pearaha, peaks üldse saama ära kao-

tatud. Seda on raske teha päevapealt, selleks tuleb ümber korraldada terve riigi ja omavalitsuste maksuaparaat. Igatahes peaks siht olema sinna poole, et isikumaks tuleb ära kaotada. Seniajani, kuni võimalikuks osutub ära kaotada isikumaksu, milline teatavasti lasub kõigil valla kodanikkudel, kes alaliselt vallas elavad, tuleks seda liigitada jõukuse järgi. Arusaadav, et inimesel, kel on suuremad varandused, on seda kohustust kergem kanda, kui kehvaval inimesel. Ja päris ülekohtune paistab, kui näiteks Viljandimaal Olustvere vallas oli 25 krooni isikumaksu, vaatamata sellele, kas inimene vaene käsitöeline ja pops või tööstur ja mitmesajahektaarilise talu pidaja. Sarnaselt, vaatamata jõukusele, peamaksusid määrata, ei ole õiglane, ja sellepärast sotsialistliku rühma arvates peaks käesoleval juhul isikumaksu reformi juures läbi viima isikumaksu sundusliku liigitamise. Et ära võtta võimalust omavalitsustel sellest sunduslikust liigitamisest ühekülgiselt aru saada, näiteks liigitades maksjaid 8,50 krooni ja 9 krooni vahel ja seega sisuliselt osutuks liigitamine fiktiivseks, siis oligi selles ettepanekus, mis ma rahaasjanduse komisjonis tegin, ette nähtud isikumaksu ülemmäära kõrval ka isikumaksu alammäär sääraselt, et vahe isikumaksu ülem- ja alammäära vahel võib olla kolmekuni viiekordne. Sellega asetatakse valla kehvemad kodanikud veidi paremasse olukorda, kui nad seni on olnud. Meie teame, et paljudes valdades, eriti just kehvemates valdades, on isikumaks liigitatud. Seda võimaldab praegumakssev seadus. Kuid seda pidi otsustama iga erijuhuse kohta vallavolikogu. Neis kehvemates valdades, kus rahva sotsiaalne koosseis oli üldiselt säärane, et volikogus oli rohkem tööliste esitajaid, seal nende esitajate läbi volikogus oli võimalik liigitamist läbi viia. (V a h e l h ü ü e.) Mõnes kohas leidus üksikuid inimesi, ka koonduse hulgast, kes selle poolt olid. Aga nüüd teie ei ole selle poolt. Nüüd teie leiame, et kõige väikesem pops ja kõige jõukam taluomanik peaksid ühevõrdselt maksma. Ma ei leia, et see õige oleks. Koonduse esindajad komisjonis hääletasid igatahes isikumaksu sundliigitamise ettepanekule vastu. Sarnane kohustus peaks seadusesse jääma. Kui aga jäetakse seadusele sarnane kuju, nagu üks ta põllumeeste poolt esitatud variant ette näeb, et maksu alam- ja ülemmäärade kõige suurem vahe võib olla kolmekordne, siis see halvendab praegumaksvat seadust, sest praegumaksvas seaduses on isikumaks liigitatud 1 : 5.

On kujunemas ebamäärane olukord. Valitsus esitas eelnõu, milles sundusliku liigitamise moment sees, kuid komisjonis kukutati see läbi — eelnõu tehti veel halvemaks, kui on senine. Sarnast talituseviisi õigustada ei saa.

Rõõmustavaks nähteks eelnõus on kindlasti see, et käesolevas seaduses on isikumaksu käsitatud Põhiseaduse alusel, kuna see nõuab, et maks, mis kodanikkudele peale pannakse, peab olema kindlates piirides. Ei saa ette kujutada olukorda, et maksu võidakse määrata täiesti ilma kriteeriumita, kas või valla esindusekogu või muu organi poolt, ilma kindlate piirideta. Säärane olukord ei ole üldse mõeldav. Sellepärast, ära kuulata aruandja sissejuhatavat kõnet, milles ta toonitas vajadust lubada Kohtu- ja siseministriumile suurendada maksumäära, pean tähendama, et siiski oleks halb säärast õigust anda Kohtu- ja siseministriumile, kuna sellega laseksime meie nagu sihist kõrvale. Võtame seaduse vastu, milles isikumaksu ülemmäär kindlaks määratud, aga tegelikult võtame sisse klauseli, mis annulleerib kogu seaduseelnõu. Niisugust momenti ei tohiks sisse võtta.

Loodetavasti II lugemisel, kui see seaduseelnõu üksikasjalikult arutamisele tuleb, saab ka üksikasjalikumalt peatuda selle puuduste juures. Üldiselt võib aga konstateerida, et kui komisjon ei oleks halvendanud seda seaduseelnõu piiridega, liigitamise määrade vahede vähendamisega 1 : 5 pealt 1 : 3 peale ja poleks kaotanud vähemalt variandis liigitamise sunduslikkust, siis oleks see tuntav samm edasi meie maksutamise alal.

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Mihkelson eksib, nagu oleks meie rühm olnud liigitamise vastu. Rahaasjanduse komisjonis põllumeeste rühm ei olnud vastu, vaid oli selle poolt, et valdadele jääks sama õigus, mis praegu on, et neil on õigus liigitada maksumaksjaid, aga mitte, et nad oleksid kohustatud liigitama jõukuse järele, nagu seda soovivad härrad sotsialistid.

Seniajani on vallad liigitanud isikumaksu mitte ainult jõukuse järgi, vaid ka soo järgi. Mehed on ühtemoodi maksustatud, naised on vähem maksnud. (V a h e l h ü ü e.) See oleks valdadel tulevikus võimalik läbi viia. Sellepärast olid need vaidlused ülemate ja madalamate maksunormide juures.

Kui arvatakse, et vallad ei kata oma eelarve puudujääke sellega, siis peaks ka

võib-olla maaomavalitsus abiks tulema ja maavolikogud revideerima neid sundmäärusi, mis nemed valdadele ette kirjutatud. See tuleks ühenduses valla raskustega kaalumisele võtta.

Mis puutub aga nüüd rahaasjanduse komisjoni poolt vastuvõetud varianti, siis ma arvan, et seda I lugemisel puudutada ei maksa, selle küsimuse juures tuleb muidugi sõna võtta II lugemisel. Ja mulle paistab isiklikult, et esimene variant oleks meie valdadele tõesti kasulik, kui härra Mihkelson'i oma.

L. Johanson: Austatud Riigikogu liikmed! Valitsuse eelnõus, mis eelmise valitsuse poolt esitatud, on ette nähtud, et vallavolikogud on kohustatud maksumaksjaid jaotama, ja seda otsust ei ole Vabariigi Valitsus arvatavasti teinud põhjalikult kaalumata, vaid tal on selleks põhjused olnud. Põhjuseks on olnud see, et seal, kus isikumaksu võetakse, on mitmesuguse jõukusega isikuid. Võtame näiteks alevid. Seal on notarid, advokaadid, arstid, kelle sissetulek on pool miljonit, aga sealsamas kõrval on käsitöölised, teised töölised, — ja kui nüüd sunduslikku liigitamist seadusse mitte ei võeta, siis kahtlemata väga palju oma-valitsusi — alevikud ja vallad — jätavad maksumaksjad liigitamata, kasutades ära seal oma vastavat enamust.

Siin on küll antud isikumaksu katteks kinnisvaramaks, aga, nagu juurdelisatud andmed näitavad, see maks ei kata valdade neid puudujääke, mis ülemmäära 9 krooni peale kindlaksmääramine valdadele toob.

Meie teame, et valdade eelarved on sagedasti väga kokkuhoidlikult koostatud, valdadel on suuri kohustusi haridusealal, hoolekandevalal j. n. e., ja neid kohustusi ei ole nad seni suutnud küllalt otstarbekohaselt ja nii, nagu seadus ette näeb, täita. Sellepärast, kui isikumaksu ülemmäära kaotaksime, võib väga paljudele kiusatus tulla ühesuguse maksumäära sisseseadmiseks. See aga kahtlemata ei ole õige ega õiglane kehvemate kodanikkude vastu, vaid selle paranduse eesmärk, mis variandis toodud, on õieti, nagu komisjonis selgesti öeldi, et tahetakse kõiki, olgu rikas või vaene, olgu suurema või väikesema sissetulekuga, ühesuguselt maksustada. See aga lühidalt kokku võttes ei ole midagi muud, kui jällegi jõukate kihtide pealt maksukoorma veeretamine kehvematele kihtidele.

Nii et ka selle seaduseelnõu juures, mida vana valitsus on esitanud, lähevad täide need sõnad, mida Rousseau on öelnud,

nimelt, et kõik on hea, mis looja kätest tuleb, aga inimene rikub kõik ära. See on õige, kui „inimese“ asemele paneme „demagoogia“. Sest ainult demagoogia sunnib valdades sisse seadma ühesugust isikumaksu, vaatamata varandusliku seisukorra ja sissetuleku peale.

Nii on minu arvamine see, et siin tuleks läbi viia kohustus, et isikumaks liigitataks ja tuleks asuda samale seisukohale, millel asus eelmine valitsus, kui ta seaduseelnõu esitas. Kui seda mitte ei tehta, siis sellega tehakse isikumaks veel ebaõiglasemaks kui praegu. Isikumaks on üldiselt sarnane maks, mis tuleks ära kaotada, ja kui seda ära kaotada ei saa, siis tuleks see õiglasemalt jaotada. Kui aga nii vastu võetakse, nagu rahaasjanduse komisjoni teises variandis, siis minnakse selle maksuga veel kaugemale kui seni.

Aruandja M. Martinson (lõpusõna): Tahtsin piirduda vaid paari sõnaga. Isikumaks ei ole jõukuse maks. Isikumaks põhjeneb isiku peal. Jõukus on teisel teel maksustatud. Varandused on maksustatud teiste maksudega, ja isikumaks on isiku maks. Kui isikumaksu vaatame, siis võib siin rääkida selle üle, kas seda maksu üldse võtta või mitte, mitte aga sellele seisukohale asuda, et ühel peaks see maks niisugune ja teisel niisugune olema. Kuigi meie nii oleme talitanud, ja seda tahtsin Teile, lugupeetud härra Johanson, näidata, et praegune seadus ei kohusta liigitama, aga meie näeme, et ei ole ühtki valda, kus liigitamist ei oleks teostatud, vähemalt on soo järgi liigitamine läbi viidud. Naiskodanikud on madalamalt maksustatud kui meeskodanikud, ja need vallad on üksikud, kus on võetud kaks maksuliiki, suuremas osas valdades on isikumaksu võtmise juures 3 maksuliiki. Ei tea ühtki valda, kus oleks alla 3 maksumaksjate liigi. Miks kardame nüüd, et tulevikus vallad hakkaksid teisiti talitama kui senini? Mispärast peaksime seaduseparagrahvi sundnormi võtma, kui vallavalitsused vabatahtlikult niikuini seda teevad.

Ühtlasi pean aga meelde tuletama, et alles mõne päeva eest oli maaomavalitsuste liidu juhatus koos, kus nimetatud küsimus oli arutamisel, ja see on asunud seisukohale, et liigitamist kuidagi kohustavaks ei tohiks valdadele teha.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

12. Kohtute seaduse § 365 muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja R. Eliaser: Käesoleva seaduseelnõuga tahetakse muuta vannutatud advokaatide üldkoosolekute kvoorumit. Praegumaksva seaduse järgi loetakse üldkoosolek kordaläinuks, kui vähemalt pooled liikmed koosolekule ilmunud; ei saa ka teistkordset koosolekut pidada, kui alla poole liikmete arvust kohal on. Nüüd on esitatud seaduseelnõu selles mõttes, et esimest korda üldkoosolekut oleks võimalik pidada, kui pooled liikmetest ilmunud, ja teistkordne koosolek on otsusevõimeline, kui $\frac{1}{4}$ liikmetest ilmunud. Üldkomisjon vaatas seaduseelnõu läbi, ja arvesse võttes, et advokaatide arv 1. jaanuariks 1932 oli üle riigi juba 450, nendest 183 vannutatud advokaati, nii et koosoleku pidamiseks tarvilik on vähemalt 92 vannutatud advokaadi koosolekule ilmumine. Kuigi Tallinnas elab 93 vannutatud advokaati, siiski on osutunud raskeks koosolekute ärapidamine, sest selleks on tarvilik, et kõik Tallinna vannutatud advokaadid peaksid koosolekule ilmuma. Selle võrdlemisi suure arvu juures juhtub aga tihti, et üks või teine on haige, ning selletõttu ongi muutunud raskeks koosolekute pidamine. Erilist tähtsust ka sarnasel suurel kvoorumil ei ole, sest koosolekute peaaülesandeks on nõukogude valimine. Selletõttu üldkomisjon ühines seaduseelnõu esitajatega, ja üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

Vaheaeg kl. 19 — kl. 19.18 min.

13. Kindlustuslepingute osas Balti Eraseaduse täiendamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja R. Eliaser: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesoleva seaduseelnõu esitamine on tingitud sellest, et kindlustuseltside alal tekkis meil ebamäärane seisukord. Lepingutesse oli harilikult sisse võetud tingimus, et kindlustuslepingute poliiside järgi kahjutasunõudmised, mis pole esitatud 6 kuu jooksul, — teistes poliisides oli see tähtaeg aastane — aeguvad. Teatud aeg tunnustati seda tingimust, kuid siis hakati sellele vastu vaidlema. Kaebused jõudsid otsaga Riigikohtusse ja Riigikohus asus seisukohale, et aegumise tähtaega ei saa kokkuleppe teel muuta. Sellest omast sei-

sukohast välja minnes seletaski Riigikohus, et poliiside põhjal võib nõudmist tõsta 10 aasta kestel. See seisukord tegi aga võimatuks kindlustuseltside tegevuse, sest kui 10 aasta kestel ei teata, kas tullakse nõudmistega või mitte, siis võib ühe aja peale kokku kuhjuda palju nõudmisi. See asjaolu tekitas eelarve kokkuseadmisel raskusi.

Teiselt poolt tingis seaduseelnõu esitamise see asjaolu, et kindlustuseltsid kindlustavad edasi väljamaa seltsides, ja seal on palju lühemad tähtajad, harilikult ka aastased. Selleks, et luua kindlamat seisukorda ja rutem selgusele saada, kas kahjusaaaja poolt esitatakse kindlustuseltsi vastu nõudmine või mitte, selleks oligi tarvis täiendada Balti Eraseaduse normisid ja võtta vastav paragrahv sellesse seadusse. See paragrahv sai üldkomisjonis teatud määral ümber töötatud, põhimõtte jäi samaks, mis valitsuse eelnõus oli, kuid ta töötati ümber redaktsiooniliselt. See oli tarvilik selleks, et ära hoida kõiki neid vaielusi, mis saanud harilikus kohtu praksises igapäevasteks nähtusteks ja mis tekitanud palju protsesse. Nimelt muudeti eelnõu selles mõttes, et määrati kindlaks see moment, millest lugeda aegumise tähtaja algust; selleks on sündmus, mis õigustab nõude tõstmise. On tulekahju olnud, siis tulekahju momendist, on laevahukkumine olnud, siis viimase hukkumise momendist, igatahes sellest momendist, mis annab õiguse poliisi põhjal nõude esitamiseks.

Teine nähe, mis elus palju vaielusi tekitanud, on see, et väga tihti tõstetakse kindlustuseltside poolt kindlustusevõtjate vastu süüdistusi. Inimene pannakse selle tagajärjel tihtipeale kinni ja ta ei saa teatud tähtaja jooksul esineda oma nõudega. Kui ta kord jälle vabaks on saanud ning nõudmisega esineb, siis seletatakse temale sageli, et tähtaeg on möödas. Nüüd tekiavad pikad vaielused selle üle, kas arvestada seda kinniolekuaega või mitte? Et siin igasugune kahtlus kõrvaldatud oleks, siis võeti seaduseelnõusse sisse ka sarnane reegel, et nendel juhtumitel, kus kindlustusevõtja vastu on tõstetud süüdistus, et siis aegumise tähtaeg loetakse sellest momendist, mil kohtuotsus on astunud seadusejõusse.

Lõpuks arvati, et tarvis oleks tingimata selguse mõttes võtta vastu üldreegel, et igasugune nõudmine kindlustuseltsi vastu oleks esitatud kirjalikult. Muidu on terve rida protsesse sellepärast tekkinud, et nõudeid esitatakse suuliselt, telefoni teel, või

kolmandate isikute kaudu, ja siis hakatakse kohtus kindlaks tegema, kas nõue ikka on esitatud, või mitte. Et seda ära hoida, siis on sisse võetud nõudmine, et aegumist võib katkestada kirjaliku nõudmisega.

Need soovid võeti vastu ja täiendati veel ainult selles mõttes, et määrati kindlaks, kuidas lugeda aegumise tähtaega nende pretensioonide suhtes, mis on tekkinud enne käesoleva seaduse makspanemist.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

14. Pedja jaama laiendamiseks maade sundvõõrandamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja H. Kukke: Käesoleva seadusega võõrandatakse Pedja jaama jaoks üldse 0,346 ha suuruses maad. Seda vajab jaam laoplatside ümberkorraldamise jaoks. Kokkulepet ei olnud võimalik saavutada, ja sellepärast tuleb maad anda jaamale sundvõõrandamise teel. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

15. Maanteede seaduse § 40 täiendamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Laur: Maanteede seaduse § 40 täiendamise seadusega tahetakse kõrvaldada seda puudust, mis on Maanteede seaduses ja mis seisab selles, et tihtilugu ei teata, kelle ülesanne oleks ehitada ja korras hoida neid sildu, mis tulevad teha neile veejuhtmetele, mis on ette võetud maaparanduse otstarbel. Meie teame, et üldistele loomulikkudele veejuhtmetele ehitatakse sillad ja hoitakse neid korras teedekapitali arvel, ja seepärast oleks loomulik, et ka neile veejuhtmetele, mis on tehtud maaparanduse otstarbel, samuti ehitataks ja hoitaks korras teedekapitali arvel, sest ei saa ometi seda õiglaseks pidada, et üldtarvitavad teed takistaksid maaparandusetööd. See oleks veel seda enam otstarbekohasem, et asutise juures, kelle kasutada on teedekapital, on ühtlasi ka asjatundjaid-eriteadlasi, kelle korraldusel ja juhtnõõride järgi uusi sildu ehitatakse. Ühtlasi on arusaadav ja loomulik, et sillad ehitatakse ja hoitakse korras teedekapitali

arvel ainult siis, kui maakuivenduse ettevõtte põhjustab nende ehitamist ja sildade korrashoidmist. Sellepärast tahetakse nõuda veeühingutelt, et nad seaksid kokku tasuvuse kalkulatsioonid, kas ja kuivõrd on uute sildade ehitamine või vanade ümberehitamine tasuv rahvamajanduslikult. Kui leitakse, et see tasuv ei ole, siis lihtsalt sarnased veeühingud jäetakse maa veekomisjonide poolt kinnitamata ja selle tagajärjel loomulikult jääks ka ära uute sildade ehitamine või vanade ümberehitamine.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

16. Välismaalastele teenistusloa andmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Holberg: Käesoleva seadusega muudetakse 1927. a. seadust, mille alusel pidid teenistusloa võtma ainult need välismaalased, kes Eestisse tulid pärast 1. maid 1927. Järelikult need, kes tulid Eestisse enne 1. maid 1927, ei pruukinud seda võtta. Nüüd muudetakse see olukord ja välismaalasel, kes tahab Eestis töötada või teenistust pidada, peab olema selleks teenistusloa Kohtu- ja siseministriumilt.

Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

V. Hasselblatt: Kui 1927. aastal arutati seda küsimust, siis leiti, et küllaldane oleks, kui meie tuleviku suhtes pane me maksma välismaalastele teenistusloa andmise kontrolli siseministriumide kaudu, sest et meil liiga palju välismaalasi olevat. Praegusel ajal elab terve Euroopa ajajärku läbi, kus iga riik kaitseb oma inimesi, kaitseb oma kaubanduslikke huvisid, ja tollimüürid üksikute riikide vahel tõusevad suuremaks. Ka see seadus aitab kaasa neid müürisid, mis olemas Euroopa üksikute riikide vahel, kõrgemaks tõsta. Meil oleks selleks põhjust, kui meie „bilanss“ käesoleval ajal oleks passiivne. Ta on aga äärmiselt aktiivne: Meil on Eesti kodanikke rohkem välismaa teenistuses kui ümberpöörduvalt. Ja et see bilanss meile kasulik on, ei ole see seadus otstarbekohane. Teiseks ei jõuta selle seadusega mitte sihile, mis seletuskirjas tähendatud. On selge — ma olen ettevõtetest järele kuulunud —, et suurem osa neid kohti, mis praegu välis-

maalaste käes on, jääb vabaks sel puhul, kui välismaalastele töölooba ei anta, ja neid ei asendata meie kodanikkudega, seepärast et elame kokkuhoiu ajal; siis tekib tühi koht. Kui vastutasuks tehakse teistes riikides samuti, siis tõstetakse seega rahvusvahelist tööta olekut. Ma tahtsin paluda esiteks, et selle seaduse käsitamisel sise-ministeerium igal juhtumisel kaaluks, kas teatav isik, välismaalane, on juba pikemat aega töötanud teatud ettevõttes. Teiseks tahtsin paluda, et seda seaduseelnõu käsitataks vastastikkuse alusel. Kui teine riik hakkab meie kodanikkudega halvasti ümber käima, siis vastame samasuguse sammuga. Kolmandaks, mitu meie tähtsat ettevõtet tegutsuvad mitmes riigis ja ametkonnad paigutatakse vahest ümber, näiteks Luther'i aktsiaselts, tselluloos j.n.e.; neil on Soomes ja Lätis oma ettevõtted, ja need paigutavad ametnikud nendesse ümber. Luther'i teenijaid on Eesti kodanikke Lätis ja Läti kodanikke meil. Ei ole otstarbekohane neid ümber vahetada. Selle seaduse mõju suhtes ripub kõik sellest ära, kas teda täidetakse selles vaimus, mis võimaldab teiste riikidega läbikäimist, või kas teda tarvitatakse kitsarinnaliselt, nagu seda teinekord on seni nähtavale tulnud. Üldiselt on meie riigis õige väike protsent välismaalasi teenistuses, võrreldes teiste riikidega, nii et selle seaduse radikaalne tarvitamine mitte tarvilik ei ole.

Ma tahtsin kurioosumina tuua näite, kui kaugele meie oleme juba jõudnud. Teatavasti on meie majanduseelu selles staadiumis, et meie hakkame pöörama vahtuskaubanduse poole. Ja see vahetuskaubandus on nüüd ka inimeste kohta maksev. Meie kunstnik Juht pidi Londonist ära tulema, sest seal ei antud enam luba esineda; tahtis Rootsi minna, ei antud luba; tahtis Berliinis esineda, ei antud luba. Tahtis Läti minna, ka seal ei antud esinimiseks võimalust. Lõppude-lõpuks lepitati kokku, et härra Juht tohib Riias mängida nii mitu korda, kui härra Kaktinsch tohib Tallinnas laulda. (V a h e l h ü ü e.) Kaktinsch on tenor, Läti kodanik. (V a h e l h ü ü e.) Ja lepitati kokku: kui härra Juht Riias mängib, siis härra Kaktinsch tohib siin laulda. Igatahes see nähe ei ole mitte rõõmustav, vaid näitab omaltpoolt, et niiviisi jõuame vaevalt rahvusvaheliselt ühise Euroopani, mis ka Eestis mõnede juhtivate meeste sihiks on.

Kohtu- ja siseminister A. A n d e r k o p p: Austatud Riigikogu liikmed! Ma ei saa kahjuks mitte suurelt osalt nende

motiividega, mida lugupeetud eelkõneleja esile tõi, nõus olla. Kõigepealt härra Hasselblat eksib, kui ta välja läheb lähtekohast, nagu oleks vahekord meil üldiselt teiste riikidega niisugune, et meie kodanikke kõigis välisriikides rohkem ametis, kui välismaalasi meil. Et see üldiselt nii oleks, see õige ei ole. On riike, kus see nii on, aga on riike, kus meie kodanikke üldse tööle ei lasta, ja kelle kodanikkudele meie oma kodumaal väga palju tööd oleme andnud. Üldist arvulist vahekorda on väga raske kindlaks teha, sest meie ei saa täpseid andmeid üksikute välismaade kohta kätte. Ministeerium on katsunud seda mitme maa kohta kindlaks määrata, kuid vastavatest valitsusetsentraalidest välismaal on väga raske andmeid kätte saada. See ei ole ka võimalik, sest igal maal on oma registrid, mitmesugused registreerimise süsteemid. Näiteks Saksamaal on osalt Berliinis, osalt osariikides. On maid, kuhu meie kodanikke ligi ei lasta, ehk kui, siis väga vähesel määral, kelle kodanikke meie maal on aga väga palju. On samuti maid, kus viimasel ajal on hakatud meie kodanikkudele tegema erilisi raskusi; ja küsida tuleb, mis pärast ei peaks meie nende riikide suhtes samasugust mõõdupuud tarvitama.

Mis puutub uude seaduseelnõusse, kui ta seaduseks saab, ja selle teostamise, siis on loomulik, et meie juba oma huvides ei hakka tegema liigseid takistusi. Sest kui ühele riigile hakkame takistusi tegema, siis on loomulik, et see riik meiega samuti teeb. Ja meie peame siin juba oma huvides hoolitsetama, et meie mitte kaugemale ei lähe, kui hädatarvilik ja vastastikkuse huvid seda nõuavad, sest muidu võime tekitada raskusi just oma inimestele.

Teiseltpoolt ei ole karta, et käesoleva seaduse vastuvõtmisel hakatakse tegema takistusi mõnele ettevõttele, mille juures mõni välismaalane töötab, kui seda välismaalast kui spetsialisti tingimata vaja on. Ja seda sellepärast, et sarnane eriteadlane tööstuse üks olulisematest osadest on, millest meie kodumaa huvitatud. Üldse ei ole viimastel aastatel ühtki kitsendust tööloobade alal ette võetud muidu, kui seda ei nõudnud olukord, ja siis on alati sellel alal küsitud ning arvestatud Majanduseministeeriumi seisukohaga. Ja sellepärast on mõnel puhul lisaks Majanduseministeeriumi arvamistele tarvilikuks peetud ära kuulata kaubandus-tööstuskoja arvamist, kes selleks kahtlemata sõna kaasa rääkima peab.

Üldiselt on meil seda seadust kahtle-

mata vaja, sest muidu meie enam edasi ei saa, kuna meie kodanikkudega käiakse väga halvasti ümber.

See on olnud selleks põhjuseks, mispärast käesolev seaduseelnõu esitatud ja mispärast meie ta niisugusel kujul, nagu komisjonist välja tulnud, peaksime vastu võtma.

J. Bulin: Lugupeetud härrad Riigikogu liikmed! Sõna võttes päevakorraoleva seaduseelnõu pealkirja juures tahaksin ma auväärt Riigikogu liikmete tähelepanu pöörata selle raskuse peale, millisele on ka selle seaduse kohta sõna võttes mõned ajalehed näidanud. Nimelt selle raskuse peale, millega on seletatav suure hulga kodanikkude eemalejäämine meie riigi kodakondsusest, kes aga heameelega oleksid tulnud riigi kodakondsusse. Nad ei saa seda teha. Mõned ajalehed on näidanud, et on paljuid, kes nagu ei tahaks olla Eesti kodanikud, kuid mul on andmeid olemas, ning tean, et on palju inimesi, kes kõik on ära teinud, mis nende jõus on, et pääseda Eesti kodakondsusse. Nad ei suuda aga kõike täita, mida nõutakse Eesti kodakondsuse saavutamiseks.

Kõigepealt on Eesti keel. Nooremad õpivad küll Eesti keele ära, aga vanematel on see õige raske, sest Eesti keel on üks raskematest keeltest äraõppimiseks. On isikuid, kes ütlevad, et isegi vanaaegset Heebrea keelt on kergem ära õppida, kui Eesti keelt. Seepärast on vanadel inimestel õige raske seda ära õppida ja nii, nagu nõuavad meie eksamineerijad, seda tunda.

Teiselt poolt on ka materiaalsed olud, mis raskendavad seda. (V a h e l h ü ü e.) On küll neid, kes ei taha, aga on ka palju neid, kes tahaksid, aga ei suuda. (V a h e l h ü ü e.) Peaasi on ikkagi keeleküsimus. Mõned isikud Tallinnas, kes viimasel ajal Eesti kodakondsusesse vastu võetud, on parkümmend korda käinud eksamil, enne kui nad suutsid niipalju ette tuua, et tunnistus välja anti.

Seepärast tahtsin näidata raskuste peale, mis on takistanud neid, kes heameelega oleksid vastu võtnud meie kodakondsuse. Muidugi oleks hea, kui riik võiks kuidagi kergendada neid tingimusi, mis üles seatud kodakondsusse vastuvõtmisel. Siis ei oleks seda suurt hulka, rohkem kui 10.000 välismaalast, kes peavad nõutama lubasid siin edasi elamiseks.

Kohtu- ja siseminister A. Anderson: Kardan, et lugupeetud eelkõnele-

jal ka väike teadmatus on küsimuses, mis Riigikogus arusaamatust võib tuua.

Kõigepealt lugupeetud eelkõneleja arvas, et Nansen'i passi omanikud ei või siin edasi elada käesoleva seaduse maksmahakamisel. Käesolev seadus seda aga ei käsitä. Käesolev seadus ei puuduta absoluutselt Nansen'i passiga elamise võimaluse küsimust, vaid ainult tööloa küsimust. Neil, kellel elamiseõigus on, jääb see alles.

Mis puutub kodakondsusesse, siis see küsimus ei ole lahendatav siin. Seda ei saa ka valitsus käesoleva seaduse abil muuta. Omalajal on vastu võetud Kodakondsuse seadus, ja seal on määratud teatavad nõudmised, ja praegu peavad valitsuseastutused nende järgi käima. Tõsi küll, on üksikuid juhtumisi, kus inimesed on katsunud Kodakondsuse seadusest mööda minna ja püüdnud kasutada Kodakondsuse seaduse § 9 ettenähtud võimalust, mis võimaldab Eesti kodakondsusesse vastu võtta eriliste teenete eest Eesti Vabariigi vastu, ilma et harilikud seaduse nõuded täitmist leiaksid. Inimesed tulevad ministeeriumi ja paluvad enda kohta kohaldada selle paragrahvi nõuet. Kuid peab ütleva, et selle paragrahvi kohaldamiseks on ette nähtud ikkagi erilised teened, ja nende puudumisel ei saa selle paragrahvi alusel inimesi Eesti kodakondsusesse vastu võtta. Teiselt poolt peab ütleva, et härra Kalbus'el, kui ta vahele hüüdis, õigus on, et omalt poolt ministeerium on mitmele sajale ja kümnele inimesele mõista andnud, et neil elamistingimused kergemad oleksid, kui nad Eesti kodakondsusesse astuksid. Nad ei ole Eesti kodakondsusesse astunud mitte sellepärast, et neid ei ole tahetud vastu võtta, vaid nad ei ole tahtnud ise kanda võtta kohustusi, mis Eesti kodakondsuses olemisega ühenduses on. See väide, et vaesus takistab neid Eesti kodakondsusesse astumast, et nad ei suuda kanda kulusid, mis ühenduses Eesti kodakondsusesse astumisega, ei lase ennast kaitsta. Meie asutused on vaesusetunnistuste väljaandmise suhtes väga vastutulelikud olnud, nende tunnistuste saamine on meil väga hõlbus.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

17. Tollipõhitariifide seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann.

Juhataja: II lugemisel tehtud korralduse põhjal jääb ära seaduseelnõu teks-

ti ettekandmine, ja seaduseelnõu tuleb hääletamisele osade viisi.

Pealkiri võetakse vastu.

(1. osa.)

Aruandja M. Laarmann: Teen redaktsioonilise paranduse:

sissejuhatav lause täiendada ja võtta vastu järgmiselt: „Arvates 20. juulist 1931 kell 8 hommikul pannakse maksma järgmised tollipõhitariifid:“.

Ettepanek võetakse vastu.

1. osa ühes parandusega võetakse vastu.

2. osa võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

18. Tollipõhitariifide seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann.

Pealkiri võetakse vastu.

(Seaduseelnõu tekst.)

Aruandja M. Laarmann: Teen redaktsioonilise paranduse:

sissejuhatav lause täiendada ja võtta vastu järgmiselt: „Tollipõhitariifide seaduse § 3 p. 10 muudetakse ja pannakse maksma, arvates 22. augustist 1931 kell 8 hommikul, järgmiselt:“.

Ettepanek võetakse vastu.

Seaduseelnõu tekst ühes aruandja ja redaktsiooniliste parandustega võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja M. Laarmann: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud. Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

19. Tollipõhitariifide seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann.

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Jätan ära käesoleva seaduseelnõu teksti ettekandmise.

(Seaduseelnõu tekst.)

Aruandja M. Laarmann: Teen redaktsioonilise paranduse:

sissejuhatava osa lõpp täiendada järgmiselt: „..... muudetakse ja pannakse maksma, arvates 12. detsembrist 1931 kell 8 hommikul, järgmiselt:“.

Ettepanek võetakse vastu.

Seaduseelnõu tekst ühes aruandja ja redaktsiooniliste parandustega võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja M. Laarmann: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud. Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

20. Tollipõhitariifide seaduse muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann.

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu teksti ettekandmise ja hääletan seaduseelnõu osade viisi.

(I osa.)

Aruandja M. Laarmann: Teen ka siin redaktsioonilise paranduse:

1) võtta seaduseelnõu teksti sissejuhatava lause ette „I osa.“; 2) redigeerida II osa järgmiselt: „II osa. Käesoleva seaduse I. Sisseveotariif. A. Sisseveoks lubatud kaubad. § 22 punktides 1 ja 2 ettenähtud tollimäärad on maksvad, arvates 1. veebruarist 1932 kell 24.“

Ettepanek võetakse vastu.

I osa ühes aruandja parandusega võetakse vastu.

II osa võetakse vastu aruandja poolt ettepanekud kujul.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

21. G. Lorenz'i küsimine Vabariigi Valitsusele Kalapüügi seaduse ja Balti Eraseaduse rikkumise kohta a/s. „Kiviõli“ poolt.

Juhataja: Küsija ei ole kohal.

22. F. Hist'i küsimine Vabariigi Valitsusele üleriikliku töötute kongressi juhatuse liikmete August Tamme, Eduard Vassili, August Kaardimetsa, Leopold Miti ja Meieri areteerimise asjas.

Juhataja: Küsija ei ole kohal.

23. A. Schulbach'i küsimine Vabariigi Valitsusele laevaihenduse asjus Hiiumaa saarega.

A. Schulbach (loeb): Palun Vabariigi Valitsuselt vastust järgmistele küsimistele:

1) Kas on Vabariigi Valitsusel teada, et laevaihendus Hiiumaa ja mandri vahel tänava talvel on täiesti juhuslik, ilma mingisuguse sõiduplaanita ja pikkade vaheaegadega, mis halvab täielikult saare tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete ning asutuste tegevust ja majanduselu?

2) Kui see valitsusel teada, mis mõtleb siis valitsus ette võtta selle puuduse kõrvaldamiseks?

24. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul arupärimisele juurdelõigete andmise asjas Lalsis, Vaiblas, Leiel, Odistes ja Kaaveres Viljandimaal.

Põllutööminister O. Köster: Jätkamiseks lugupeetud Riigikogu liikmed, sellele vastamisele, mida härra Põllutööminister eelmisel koosolekul andis, pean ma tähendama, et nimetatud rendi- kui ka popsikohade maade korraldus saab Põllutööministeeriumi poolt võetud 1932. a. töökavasse, misjuures aga arupärimises märgitud juurdelõigete küsimus saab lahendatud seega, et eramaade vahel eraldiolev metsatükk nr. nr. 54, 55, 56 saab planeerimisel määratud nende väikekohtade elujõulisteks muutmiseks, millest arupärimises jutt on.

A. Laur: Peame Põllutööministri tänast teadaannet rahuldavaks, seepärast teen ettepaneku, küsimus likvideerida liht-ülemineku-vormeliga.

L. Johanson: Nii see ilma au muutub, et arupärijad ise oma arupärimise tagasi võtavad. Aga ma ei tahtnud sellest kõneleda, tahtsin ainult tähelepanu sellele

juhtida, et sarnaseid väärnähtusi juurdelõigete andmise juures peale arupärimises nimetatud kohtade tuleb ka mujal ette. Võiksin näite tuua Tartumaalt Nõo jaama juurest. Seal anti välja mõisamaadest, suurtalu maadest tervele reale väikemaapidajatele väiksed krundid ühe aasta peale. Nüüd tahetakse nende käest need krundid ära võtta. Need on väikekohapidajad ja neile oleks juurdelõikeid tarvis. Neist maadest tahetakse jätta suurem talu ja üks osa väikemaapidajaid kaugemal rahuldamata. See tekitab elanikkude keskel halba meeleolu ja oleks soovitatav, et sarnased nähtused kaoksid ja juurdelõiked juhitakse väikemaapidajate kätte, kellel see eluülespidamise soetamiseks hädatarvilik on.

Kasutan juhust selle arupärimise juures, et Põllutööministeeriumi tähelepanu juhtida Nõo väikemaapidajate murede peale.

Põllutööminister O. Köster: Rkl. Johanson'i poolt ülestõstetud üksikjuhtumise kohta täpselt vastust anda otsekohe ei saa. Katsun ligikaudu seletada niipalju, kui mul teada.

Tähendatud talu on ostetud asundusekapitali arvel ja on ajutiselt kasutamisele antud. Pärast, asunduskomisjoni otsuse kohaselt, määratakse selle kohta kasutamine.

A. Jõeäär: Ma kasutan käesolevat juhust, et juhtida härra Põllutööministri tähelepanu ühele neist lugematuist tervest reast väärnähtusist, mis meil maareformi teostamise ajal, peaaegu sellest ajast saadik, kui maareformi teostama hakati, siamaani on sündinud, vaatamata sellele, kes Põllutööministeeriumi juhtinud. Nähtavasti ei olene need väärnähtused juhtidest, vaid väiksematest ametnikkudest kohtadel, kellest ükski jagu ei suuda saada. Siin on saadetud mulle kiri selle kohta, kuidas talitatakse Laeva vallas Kärevere piirkonnas maade korraldamisel, ja sealsed inimesed kirjutavad oma lihtsas keeles selle asja kohta järgmist: „Mitmele popsile tehti liiga, paljud, kes asusid riigimaade ääres, jäeti juurelõikest ilma, ka riigimaade popsidel võeti ära nende karjamaa ja heinamaa, kuna asemele anti pool vähem, mäda künklike soo peal asuvad pilliroo paju pori, mis välja näeb kui Aabrami jäära rägastik, kust naljalt läbi ei saa. Suurte taludele aga mõodeti riigimetsa raestikke ka juure, kuna aga mõne popsile mõni madal lombiservake juure anti. Ka paljud popsid jäeti

heinamaast ilma, sellepeale vaatamata, et Laeva valla piirides asub üle tuhande harrigi tagavara heinamaid.“ (V a h e l h ü ü e.) Mina ei ole selle komisjoni liige, nii et sellest midagi ei tea, ja kasutan praegu juhust, et ühele väärnähtusele tähelepanu juhtida. Aga sarnaseid nähtusi võib igalt poolt ette tuua. See on üks näide tervest reast. Niipalju kui mul võimalust on olnud tutvuneda nende andmetega, mis ministeerium ise on kokku võtnud möödunud aasta kestel juurdeantud juurdelõigete kohta, siis neist selgub, et suuremad talud on saanud suuremaid juurdelõikeid kui väiksemad, kellel neid enam oleks tarvis olnud. (V a h e l h ü ü e.) Sotsialist kahjuks seda ministeeriumi ei juhtinud, ja ei ole Eesti Vabariigi algusest kuni siiani

usaldatud selle ministeeriumi juhtimist sotsialistide kätte.

Juhataja: Rkl. Laurilt on esitatud ülemineku-vormel:

„Riigikogu, ära kuulates Põllutöoministri tänast teadaannet arupärimisele juurdelõigete andmise asjas Lalsis, Vaiblas, Leiel, Odistes ja Kaaveres Viljandimaal, — läheb päevakorras edasi.“

Lihtülemineku-vormel võetakse vastu.

Juhataja: Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 20.10 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).